

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Oplag: 19.800

Nr. 14

10. novbr.

73. årg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1952

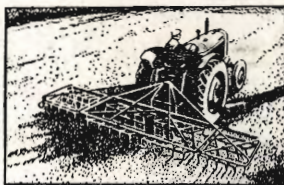
-og Regnen kommer...

naar og hvor
De ønsker det
fra

VANDINGSANLÆG
-omgaaende Levering
-forlang Brochure,

DANSK VANDING'S INDUSTRI
PROJEKTERING · FABRIKATION
INGENIØR HOLGER ANDERSEN
SNOGHØJ FREDERICIA · TELEFON ERRITSØ 125

Harvning. 50 tønder daglig med hydraulisk ophængt zig-zag harve

Tromling. 5 gear sikrer passende hastighed ved alle arbejder.

Pløjning. Alle kontrolhåndtagene er anbragt bekvemt for føreren.

Bring driftsomkostningerne „ned på jorden“

— den har alt og udfører alt!

Nuffield Universal traktor har med sin 45 HK's motor et overskud af kraft, selv under hårdt arbejde, og den kan arbejde uanset vejret. Det er en universal helårsarbejder, altid villig og med et usædvanlig lavt brændstoffor-

brug både under hårdt og let arbejde. Maskiner og redskaber til ethvert formål kan leveres sammen med traktoren, der iøvrigt vil kunne benyttes sammen med de maskiner og redskaber, De muligvis allerede har anskaffet.

Ny grundpris kr. 11.575.

NUFFIELD
UNIVERSAL

T R A K T O R

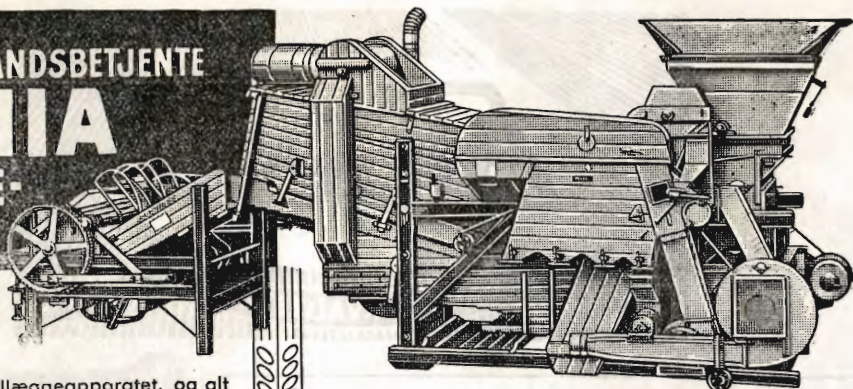
Forhandlere og service-stationer over hele landet

DANSK OVERSØISK MOTOR INDUSTRI A/S, GLOSTRUP

DET EENMANDSBETJENTE
DANIA
TÆRSKE-
VÆRK

leveres i Størrelserne
15 1/2" - 18" - 20" - 24"

Negene forkes i Ilæggeapparatet, og alt gaar paa Plads af sig selv. 24" Tærskværket præsterer 20 Tdr. Korn pr. Time og derover.

Hovedelementer er det moderne DANIA Tærskværk Model 50D, som er konstrueret saaledes, at de tilhørende Hjælpeenheder: aut. Ilæggeapparat, Kornblæser, Avneblæser, Støvsuger og automatbindende DANPRESS Halmpresse uden videre kan monteres senere, hvis man ikke straks anskaffer det komplette Anlæg. Prospekt tilsendes efter Ønske.

Der er i dag over 53.000 DANIA Tærskværker i Brug. Ca. hvert andet Tærskværk, der sælges, er et DANIA.

Danmarks største Fabrik for Tærskværker, Halmpresser og Kværne

DANIA Tærskværk Model 50D 24" leveres i Dog som Hobetærsker, „der tærsker, medens den kører“, og er det ideelle Tærskesæt til Tærskning paa Marken og for Maskinstationer.

DRONNINGBORG
MASKINFABRIK

RANDERS · TELEFON 517 (5 LIN.)

Det gensidige forsikringselskab
Dansk Plantageforsikringsforening

tegner forsikring for genplantningsværdien for nåletræsplantager overalt i Danmark. — Indskud een gang for alle 1 kr. pr. ha. Årlig præmie pr. ha 30 øre, minimum 2 kr. Vedtægter og indmeldelsesblanketter ved henvendelse til

FORENINGENS KONTOR I VIBORG
Telefon 1340

Aktieselskabet
L. Hammerich & Co.
Specialforretning i bygningartikler
Grundlagt 1854 · Tlf. 7650 (3 linier)
Aarhus

H. Theut

VIBORG - Tlf. 1559 · 1560

Brunkul - Mergel - Kalk

Midtjydsk Brunkul Industri

Tlf. Kølke 28 x

Katrinebjerg Teglværk

Tlf. Hejnsvig 17

Mursten - Drænrør

**Herning Hede-
& Discontobank**

10—12 1/2, 2 1/2—5
Telefon 5 · 273 · 720

Aktieselskabet

De danske
Sukkerfabrikker

København

Frøavlscenret

HUNSBALLE

Holstebro - Tlf. 533

Frøavl og frøhandel

GUGKALK
forøger Afgrøderne

De penge kommer igen
med gode renter,
for hvilke man GUGKALK
til marken henter.

Gug Kalkværk
Elmestalle 2, Aalborg, Tlf. 2908

FYENS
LANDMANDSBANK
ODENSE

Vestergade 33 - Telf. 46 (6 lin.) - Rigst. 36

Åben 9 1/2—12 1/2 og 14—16, lørdag 9 1/2—12 1/2

Udfører alle bankforretninger

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Prima, røde drænrør

i størrelse fra 2 til 15 tommer . Indhent tilbud Tlf. Højslev 3

Jydsk Skovfrø

Løndal pr. Addit - Tlf. Burgårde 6 u

Frøindsamling i godkendte og udvalgte bevoksninger
Alt frø leveres med angivelse af afstamning og spireevne
Klængning og opbevaring for skovdistrikter

Prisliste sendes på forlangende

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands

Kulkompagni

Nørresundby

Telf. 4227 . 4228

Fabrik: Kaas

Telf. Kaas 11

Mejeriernes og Landbrugets ULYKKEFORSIKRING

Telefon Minerva 350
Gensidigt selskab

Ansværsforsikring

Vester Farimagsgade 19
København V.

Automobilforsikring

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

v/ C. M. Christensen, Aarhus

Telefon Ellidshøj 4 og Aarhus 7312

Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

HAMMERUM HERREDS

Spare- og Laanekasse

Herning - Telf. 10 . 314

Østergade 6

Kontortid: 10-12,30 og 14,30-17

Løve Garn

Aktieselskabet Holger Petersen

Købmagergade . København K.

AERGLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 14

10. novbr. 1952

73. årg.

Indtrædende medlemmer indtegnes hos selskabets forretningsførere. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr. Større bidrag modtages gerne. Tidsskriftet udgår ca. 16 gange årligt og sendes uden vederlag til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 50 øre pr. mm. Oplag 19.800 eksemplarer.

Indhold: Hederne i Thisted amt. — En udflyttergård med interessante nye detaljer. — Litteratur: Ulfborg. — Moderne anskuelsesundervisning. — I få ord.

Hederne i Thisted amt

Ved N. C. Nielsen.

Med undersøgelsen af Thisted amt er hedeselskabets systematiske hedeundersøgelser nu afsluttet for fem amter, idet der tidligere og i anførte rækkefølge er udsendt beretning om hedeundersøgelserne i Ribe, Ringkøbing, Aalborg og Vejle amter.

Undersøgelsen er udført i 1951 af landbrugskandidaterne *B. Bollesen*, *H. Frederiksen*, *H. Sørensen* og *N. K. Jensen* med sidstnævnte som leder af markarbejdet og bearbejdningen af resultaterne.

Den officielle arealstatistik for Thisted amt udviser følgende tal for tiden fra 1881 til 1951.

År	Ager og eng ha	Hede, klit og lyngmose ha	Skov og plantage ha	Veje og haver m. v. ha
1881	112 805	48 236	400	4058
1907	117 769	38 053	10 547	5008
1929	121 136	28 050	15 754	7095
1951	118 599	21 621	22 321	9421

Efter denne opgørelse har arealet af ager og eng holdt sig på omtrent samme størrelse i de sidste ca. 50 år, skønt lyngarealerne er gået tilbage med ca. 27 000 ha. Forklaringen herpå synes ligetil, idet arealet med skov og plantage er steget fra næsten intet til ca. 22 000 ha, og arealet med veje, baner, haver og byggepladser m. v. er steget med ca. 5000 ha, altså sammenlagt med samme areal, som hede- og klitarealet er gået tilbage.

Forklaringen er dog ikke helt rigtig, idet det ikke eller kun i meget ringe omfang er hede, klit og mose, men derimod gammel agermark, der er indtaget til veje, haver og bebyggelse m. v., medens det er kultivering af lyngarealer, der har modvirket tilbagegangen af dyrket areal.

Den her omtalte officielle statistik har ikke nærmere tilknytning til resultaterne af de nu foretagne undersøgelser af selve lyngarealerne. Som grundlag for undersøgelserne i marken har man benyttet Geodætisk Instituts målebordsblade over egnen, og disse kort er fra tiden omkring 1918. Gennemgangen i marken har herefter alene omfattet de arealer, der på nævnte kort er vist ved lyngsignatur. Undersøgelsen har bestået i en bestemmelse og beskrivelse af jordbundens beskaffenhed, hvortil kommer indtegnning af de lyngarealer, der siden opmålingen for kortene omkring 1918 er indtaget til dyrkning eller beplantning.

Resultaterne af undersøgelserne fremgår af omstående tabel. Det i 1918 lyngklædte areal i Thisted amt er på kortene opmålt til 23 132 ha.

Heraf er siden da opdyrket til agermark 4496 ha, og 5919 ha er indtaget til beplantning. De nu tilbageværende lyngarealer udgør herefter 12 717 ha eller 55 pct. af lyngarealerne i 1918.

Efter vurderingen i marken er 1241 ha eller 10 pct. af det tilbageværende lyngklædte areal betegnet som brugelig til ret god hede, medens 9075 ha eller 71 pct. er kortlagt som simpel hede og 2401 ha eller 19 pct. som hedekær.

Denne gruppering omfatter altså ikke nøgen klit eller hjælme-klit og heller ikke forstrand eller afgravet mose m. v., hvilket forklarer, at den officielle statistik angiver større tal for udyrkede arealer. Ved betegnelsen brugelig er der i nærværende forbindelse tænkt på jordens egnethed til opdyrkning som agermark.

Indbefattet søarealet (5528 ha) omfatter Thisted amt ialt 177 550 ha, og heraf udgør de tilbageværende arealer af hede, lyngklit og hedekær som anført 12 717 ha, hvilket svarer til ca. 7 pct. af det samlede areal.

Langt den overvejende del af de lyngklædte arealer i Thisted amt er sandflugtsdannelser langs Vesterhavet og altså klitformationer. I undersøgelsens statistik er der imidlertid ikke skelnet mellem lyngklit og den også her stedvis forekommende mere almindelige lynchede indenfor klitformationen, idet der også i de øvrige vest- og midtjydske amter forekommer sandflugtsdannelser (afføgne partier og indsande), som er henregnet til heden og ikke til klitten.

Herredsoversigt over resultaterne af hedeundersøgelserne i Thisted amt 1951.

Ved undersøgelserne i marken er som udgangspunkt benyttet Geodætisk Instituts målebordsblade, som her med få undtagelser er rettet omkring år 1918.

Herred	Ialt lyngklædt areal i 1918	Fra 1918 til 1951 er der sket følgende ændringer i det lyngklædte areals størrelse						Det nuværende lyngklædte areals fordeling efter beskaffenhed (1951)								Ialt lyngarealer af størrelse over 50 ha	Nøgen klit og hjælmeclit m. v.	
		Opdyrket		Tilplantet		Restareal lyngklædt		Brugelig til god hede		Simpel hede		Hedekær		Ialt	Efter kortene i 1918		Heraf tilplantet i 1952	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%					ha
Hassing	2824	427	15	492	17	1905	68	2	—	1335	70	568	30	1905	1100	1437	360	
Hillerslev	8324	1289	16	2774	33	4261	51	244	6	2926	69	1091	25	4261	3165	1704	303	
Hundborg	3109	245	8	572	18	2292	74	28	1	2146	94	118	5	2292	1900	1204	83	
Morsø nørre	95	73	77	—	—	22	23	7	32	15	68	—	—	22	—	—	—	
Morsø sønder	459	352	77	56	12	51	11	37	72	9	18	5	10	51	—	—	—	
Refs	690	289	42	107	15	294	43	73	25	202	69	19	6	294	—	492	—	
Vester Han	7631	1821	24	1918	25	3892	51	850	22	2442	63	600	15	3892	2650	925	217	
Ialt ...	23132	4496	19	5919	26	12717	55	1241	10	9075	71	2401	19	12717	8815	5762	963	

Sideløbende med hedeundersøgelserne i kystegnene har man dog ved indtegnning og opmåling på kortene fremskaffet oplysning om beliggenheden og størrelsen af arealer med nøgen klit og hjælmeklit m. v., men disse arealer er som nævnt holdt udenfor statistikken over lyngklædte arealer.

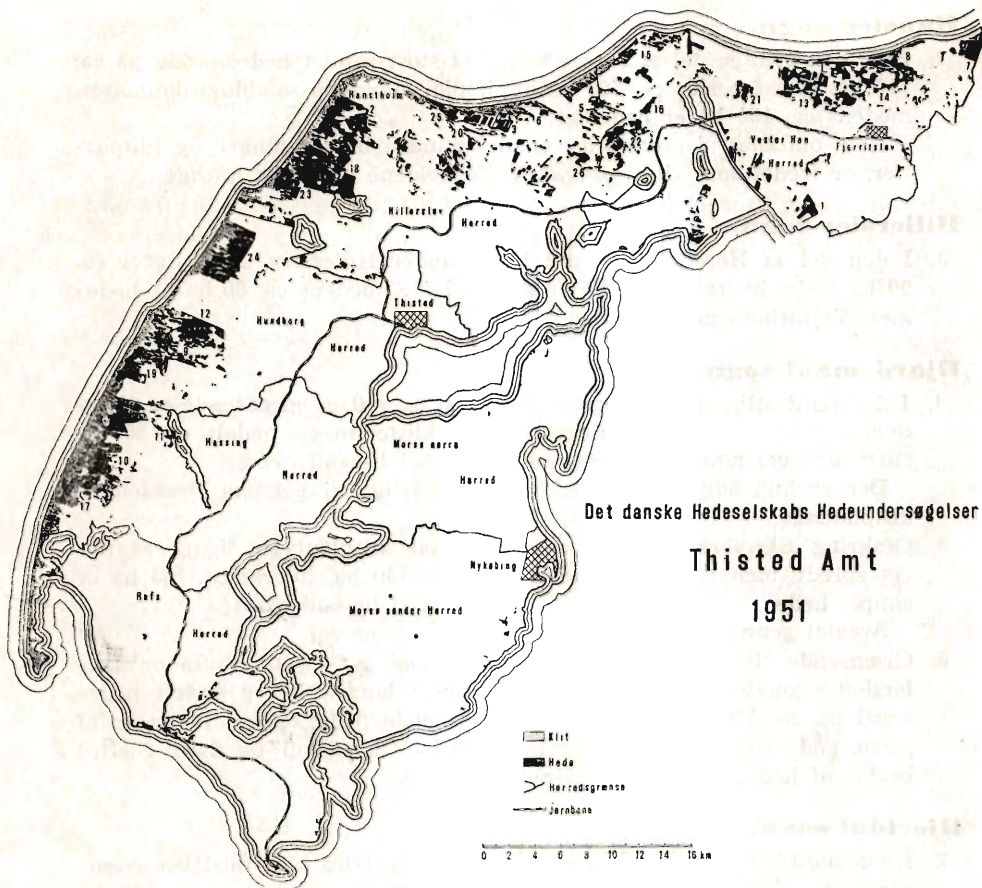
I øvrigt kunne der måske have været anledning til her at skelne mellem hedekær og klitkær, men da man i de øvrige amter alene har benyttet betegnelsen hedekær, er samme fremgangsmåde anvendt her. Jordbundsforholdene er da også omtrent de samme for de to arealtyper, nemlig ca. 10—30 cm humus, som er forekommet ved planters omsætning og ved aflejring af tilskyllet slam. Undergrunden er næsten altid sand og vegetationen lyng, kæruld og star m. v.

Endelig kan nævnes, at man for de øvrige amter har fremskaffet statistik over størrelsen af forekommende lyngmoser (højmoser), men sådanne findes overhovedet ikke i Thisted amt, hvorfor den hertil svarende kolonne er udgået af tabellen.

Endnu en kolonne er udgået af hovedtabellen for Thisted amt, nemlig den, der for de øvrige amter angiver antallet af nyoprettede ejendomme på heden i tiden siden opmålingen for de benyttede arbejdskort, idet der ikke ved undersøgelsen i Thisted amt er påvist en eneste ejendom, som er opført på nyopdyrket hede i anførte tidsrum. Tværtimod er der her i klitegnene fundet nedlagte ejendomme.

Medens der i Ribe og Ringkøbing amter i tilsvarende perioder er opdyrket 7 til 8 gange større hedearealer, end der er tilplantet, er der i Thisted amt tilplantet betydeligt mere, end der er opdyrket til agermark. Den store tilplantning, 5919 ha lyngklædt areal og 963 ha til dels nøgen klit, ialt 6882 ha, er helt overvejende udført af klitvæsenet på egne arealer, men sammenlagt er det dog ikke helt små arealer, der er tilplantet af private under medvirkning af hedeselskabet.

Den forholdsvis ringe opdyrkning til agermark (ca. 4500 ha i løbet af ca. 30 år) skyldes i første række, at de dyrkbare arealer af hede og hedekær ikke findes som store, samlede partier, men ofte som forholdsvis mindre arealer af uregelmæssig form mellem simpel hede og højere klitter. Hertil kommer en som regel meget uheldig udskiftning i lange, smalle parceller samt dårlig afvanding og ofte elendige vejforhold. De nævnte forhold har medført, at der ikke inde mellem klitterne oprettes nye ejendomme, som ville komme til at ligge meget afsides for skole, mejeri og anden bebyggelse. Kultiveringen foregår derfor bedst i tilslutning til bestående ejendomme, idet f. eks. dårlige vejforhold betyder mindre for adgangen til en græsningsfenne end til en ejendom. Måske betyder det også noget, at

kvaliteten af lyngarealerne i det daglige her sammenlignes med dyrket jord af som regel særlig god beskaffenhed og ikke som i andre hedeegne med mere magre jorder.

Beliggenheden af den tilbageværende hede fremgår af medfølgende kort, og i det følgende findes en kort beskrivelse af samlede arealer med en størrelse på mindst 50 ha. Af sådanne større partier findes der i amtet 26, som tilsammen udgør 8815 ha. De vedføjede numre henviser til beliggenheden på kortet.

Gjøltrup sogn.

1. I sognets sydvestlige del, syd for Gjøltrupstrand, ligger Gjøltrupholme med et tilbageværende samlet hedeareal på ca. 120 ha. Den overvejende del, ca. 90 ha mod syd, er fladt og af nogenlunde god beskaffenhed, men noget vandlidende. Nord herfor ligger ca. 10 ha kuperet, simpel hede, og den nordvestlige del, ca. 20 ha, består af hedekær.

Vejforholdene er elendige.

Hansted sogn.

2. Hele den sydlige del af sognet udgør et stort samlet hedeområde på ca. 710 ha. Heraf består ca. 560 ha af simple, kuperede sandflugtsdannelse, medens ca. 150 ha er hedekær.

Hele området, der omfatter en del mindre beplantninger og klitpartier, er fredet som vildtreservat. Vejforholdene er meget dårlige.

Hillerslev sogn.

3. I den del af Harbo Slette, der hører under Hillerslev sogn, ligger ca. 90 ha hede, hvoraf ca. 10 ha er simpel hede, medens ca. 80 ha er hedekær. Vejforholdene er dårlige.

Hjardemaal sogn.

4. I den nordøstlige del af sognet, mod vest og syd og grænsende til Hjardemaal klitplantage, er beliggende et af klitter meget opdelt, ca. 100 ha stort, overvejende fladt hedeareal af simpel beskaffenhed.

Der er kun adgang til arealet ad en dårlig vej gennem Hjardemaal klitplantage.

5. Omkring Skriverklit, syd for Hjardemaal klitplantage, ligger et noget spredt, men ret fladt hedeareal på ca. 150 ha, hvoraf ca. 145 ha er simpel hede, medens ca. 5 ha er af jævn god beskaffenhed.

Arealet gennemskæres af en ret god kommunevej.

6. Grænsende til Hjardemaal klitplantage mod øst og til Vigsø og Hillerslev sogneskel mod vest ligger et noget langstrakt og opdelt hedeareal på ca. 140 ha. Arealet er overvejende fladt, og ca. 10 ha er af jævn, god beskaffenhed, medens ca. 90 ha (Sigenshul og Esdal Slette) består af hedekær. Vejforholdene er dårlige.

Hjortdal sogn.

7. I den nordøstlige del af sognet, nord for Svenstrup å og mod øst grænsende til Hjørring amtsskel og Lerup sogneskel, ligger et ca. 280 ha stort samlet hedeareal. Den midterste del, ca. 80 ha, består af hedekær, medens den øvrige del, ca. 200 ha, er svagt kuperet hede af simpel beskaffenhed. Vejforholdene er meget dårlige i selve arealet, men nogenlunde i den nærmeste omkreds.

8. Et ret stærkt kuperet, ca. 125 ha stort, hedeareal af simpel beskaffenhed strækker sig som en bræmme omkring den vestlige halvdel af Svinkløv plantage og grænser mod nord til Vesterhavet og mod vest og syd til Kollerup sogneskel.

Vejforholdene er nogenlunde.

Hundborg sogn.

9. Et ca. 275 ha stort, overvejende stærkt kuperet hedeareal af simpel beskaffenhed, er beliggende syd og vest for Vorup sø. Arealet grænser mod nord til landevejen Hundborg—Vorupør, og det gennemskæres af en god kommunevej.

Hvidbjerg sogn.

10. Vest for Hvidbjerg plantage, mod nord grænsende til Stenbjerg plantage i Nørhaa sogn, er beliggende et stort, af klitpartier noget opdelt, hedeområde på ca. 900 ha, hvoraf ca. 200 ha — herunder Saltkjær, Lille-

hav og Spejlskjær — består af hedekær, medens ca. 700 ha består af lyngbevoksede sandflugtsdannelser af simpel beskaffenhed.

Vejforholdene er meget dårlige.

11. Nordøst for Hvidbjerg plantage er beliggende et noget splittet og langstrakt hedeareal på ca. 70 ha. Arealet, der består af simple, kuperede sandflugtsdannelser, gennemskæres af kommunevej.

Jannerup sogn.

12. I den vestlige del af sognet, grænsende mod syd til Hundborg sogne- skel og mod nord til Torup plantage i Vang sogn, ligger ca. 500 ha hede, hvoraf ca. 415 ha er simpel hede og ca. 85 ha hedekær. — In- denfor selve hedeområdet er vejforholdene elendige, men der går en god kommunevej umiddelbart øst for arealet.

Klim sogn.

13. I den nordlige del af sognet er beliggende et stort, af klitpartier og be- plantede arealer noget opdelt, hedeområde på ca. 845 ha. Heraf er ca. 245 ha fladt og af nogenlunde god bonitet, medens ca. 435 ha er noget kuperet og af simpel beskaffenhed, og endelig er ca. 165 ha hedekær, som ligger spredt over hele området. Vejforholdene er ret gode, idet området gennemskæres af flere kommuneveje.

Kollerup sogn.

14. Også her findes i den nordlige del af sognet et stort hedeområde på ca. 670 ha, som er noget opdelt af klitpartier og kultiverede arealer. Af dette område er ca. 530 ha mere eller mindre kuperet og af meget sim- pel beskaffenhed, medens ialt ca. 140 ha, som ligger spredt over om- rådet, består af hedekær. Arealet gennemskæres af en ret god vej fra Brøndum til Grønnestrand, men bortset herfra er vejforholdene elendige.

Lild sogn.

15. I den nordlige del af sognet findes ca. 250 ha simpel hede, som er stærkt opdelt af klitpartier. Vejforholdene er meget dårlige.
16. I den sydlige del af sognet, lidt vest for hovedvej 11, ligger et samlet hedeareal på ca. 60 ha. Arealet er noget kuperet, og ca. 50 ha mod syd er simpel hede, medens ca. 10 ha mod nord er af nogenlunde god bo- nitet. Vejforholdene er ret gode.

Lodbjerg sogn.

17. I klitområdet i den nordvestlige del af sognet ligger et noget spredt hedeparti på ca. 130 ha, hvoraf ca. 100 ha er hedekær, medens ca. 30 ha er simpel hede.

Nors sogn.

18. I den nordvestlige del af sognet, mellem Tved plantage og Vesterhavet, ligger et stort samlet hedeareal på ca. 900 ha, hvoraf ca. 700 ha er simple kuperede sandflugtsdannelser, medens ca. 200 ha er hedekær. Hele området, der omfatter en del nøgne klitpartier og ca. 25 mindre søer, er fredet som vildtreservat. Der findes ingen farbare veje i arealet.

Nørhaa sogn.

19. Mellem Stenbjerg plantage og Vesterhavet ligger et ca. 425 ha stort hedeareal, hvoraf de ca. 400 ha er lyngbevoksede, kuperede sandflugtsdannelser af simpel beskaffenhed, medens ca. 25 ha er hedekær. Den nordlige del af arealet gennemskæres af kommunevej.

Ræer sogn.

20. I den del af Ræer sogn, der hører under Harbo Slette, ligger ca. 115 ha hede, hvoraf ca. 15 ha er simpel hede, medens ca. 100 ha er hedekær. Vejforholdene er meget dårlige.

Vester Torup sogn.

21. Syd for Torup plantage og mod vest grænsende til hede i Vust sogn ligger ca. 50 hede. Arealet, der er noget kuperet og af simpel beskaffenhed, grænser mod syd til hovedvej 11.

Tømmerby sogn.

22. I den nordvestlige del af sognet, mellem hovedvej 11 og Hjardemaal sogneskel, er beliggende et af opdyrkede og beplantede partier noget opdelt hedeområde på ca. 250 ha. Den overvejende del af området — ca. 180 ha — er kuperet og af simpel beskaffenhed, medens ca. 20 ha mod nordvest er ret fladt og af jævn god bonitet, og endelig er ca. 50 ha mod sydvest hedekær.

V. Vandet sogn.

23. I den nordvestlige del af sognet, nord og vest for Vilsbøl plantage, ligger et stort hedeareal på ca. 700 ha, hvoraf den overvejende del, ca. 500 ha, mod vest er mere eller mindre kuperet og af simpel bonitet, medens ca. 200 ha mod øst er hedekær. Hele området, der omfatter en del klitpartier og 10 mindre søer, er fredet som vildtreservat. Der findes ingen farbare veje over arealet.

Vang sogn.

24. I den vestlige side af sognet, grænsende mod syd til Torup plantage, mod vest til klitrækken langs Vesterhavet og mod nord til Nystrup plantage, er beliggende et af klitpartier noget opdelt hedeareal på ca. 700 ha. Arealet, der stedvis er noget kuperet, er af meget simpel beskaffenhed. Kommunevejen fra Vang til Vangsaa går tværs igennem området, men bortset herfra er vejforholdene meget dårlige.

Vigsø sogn.

25. Nord og øst for Vigsø by ligger et ca. 200 ha stort hedeområde, som er noget opdelt af klitpartier og mindre beplantninger. Arealet er stedvis noget kuperet, og ca. 160 ha er simpel hede, medens ca. 40 ha er hedekær. Vejforholdene er nogenlunde.

Østerild sogn.

26. I den nordlige del af sognet, nord for Østerild plantage, ligger et fladt, noget spredt hedeareal på ca. 60 ha, hvoraf ca. 10 ha mod øst er af ret god bonitet, medens 20 ha er simpel hede, og 30 ha er hedekær. Arealet grænser mod sydøst omtrent til hovedvej 11.

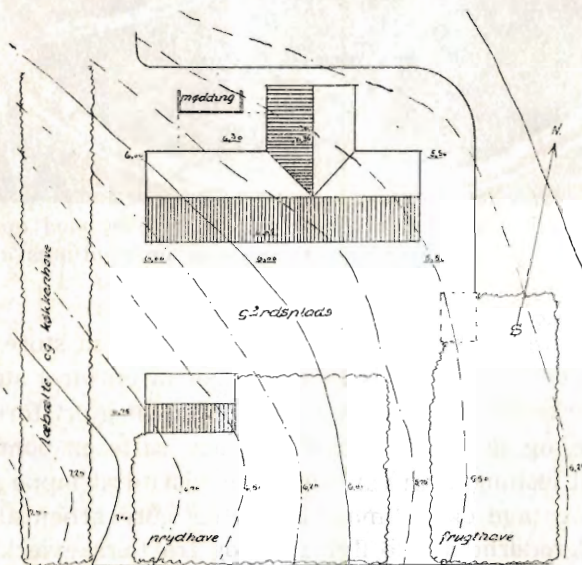
Der er således 21 sogne i Thisted amt, som har ret samlede arealer af hede og hedekær af størrelse over 50 ha. — Desuden er der 35 sogne med hedearealer af mindre størrelse, medens der i 41 sogne ikke forekommer hede.

Af de 8815 ha, der er samlet i arealer på mindst 50 ha, er kun ca. 390 ha af brugelig til ret god beskaffenhed, medens ca. 6720 ha er simpel hede eller lyngklit, og ca. 1705 ha er hedekær.

En udflyttergård

med interessante nye detaljer

Først i oktober måned kunne en landmand på Gjerrildeggen flytte sine kreaturer fra en gammel bindingsværksgård til en ny-

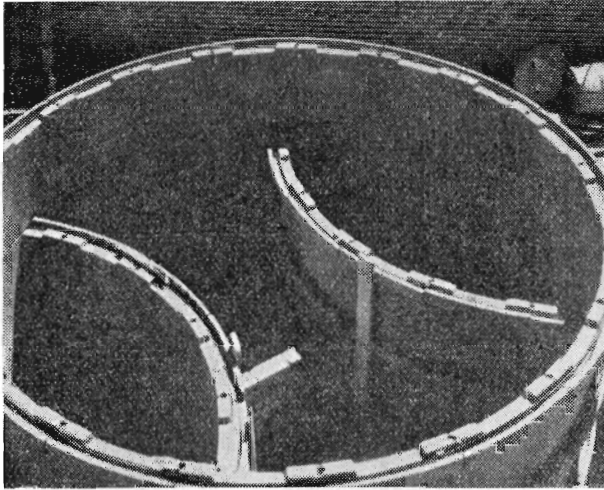

Udflyttergårdens beliggenhedsplan.

bygget bondegård, som han i sommerens løb havde ladet opføre midt på sin mark.

Mange landmænd, der daglig føler sig generet af, at deres bygninger, bygget til en tidligere tids produktion, og som i dag er helt ude af mål til den mængde afgrøde, der nu skal omsættes, og tillige langt fra er hensigtsmæssige til nutidens hjælperedskaber, drømmer om at kunne bygge nye praktiske stalde, hvor man med langt større held kan bekæmpe sygdom, og hvor der kan produceres med betydeligt mindre vedligeholdelsesfoder end i de gamle kolde stalde.

Ovennævnte landmand, der nu har realiseret sin drøm, er gdr. *Anders Steffensen*, »Lindegaard«, Gjerrild. I 1945 overtog han en gl. bindingsværksgård, som han en årrække havde bestyret for sin moder. Den gamle gård er, som de de fleste gårde i Gjerrild, beliggende i selve byen. Selv den dygtigste arkitekt kan ikke her finde en økonomisk og praktisk løsning, der muliggør, at man fornyer bygnin-

Silo-kornsilo under opførelse — arbejdet med opstilling af de fabriksfremstillede dele udføres af ufaglært arbejdskraft.

gerne over en årrække. Der er simpelthen ikke så store afstande til naboskel, at der her er plads til bygninger af en ideel størrelse.

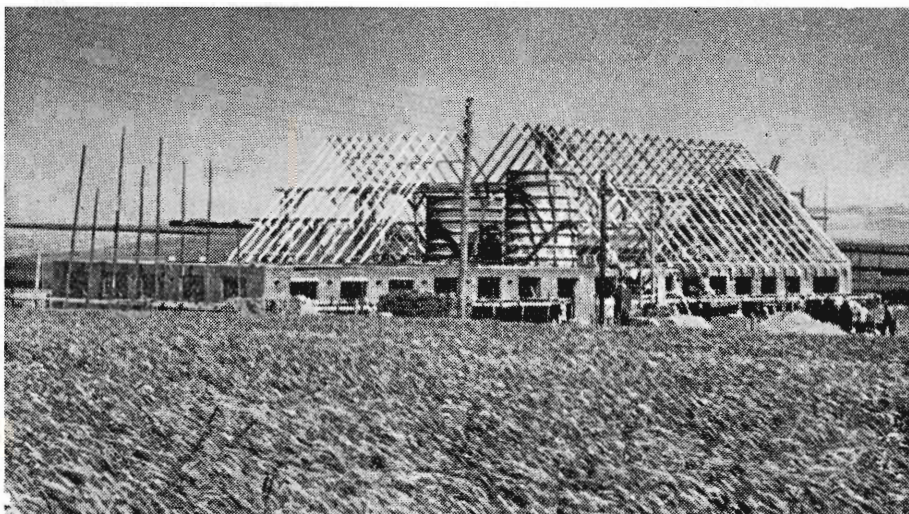
Denne erkendelse havde Anders Steffensen gjort forlængst, men for få penge, og senere byggerestriktioner, satte en bom for en virkelig radikal løsning. Han var derfor henvist til at lappe på de gamle bygninger, og tage ekstra mandskab eller gøre arbejdsdagen ekstra lang, når afgrøderne skulle flyttes til og fra tærskværket o. lign.

Nu har »Lindegaard« et areal på 53 tdr. ld., og heraf ligger de 42 tdr. ld. ca. 2 km fra gården, medens 11 tdr. ld., den såkaldte toft, støder op til gården. Anders Steffensen fik da den tanke at sælge den gamle gård og de derved liggende 11 tdr. ld., og så selv bygge en ny gård ude i marken. Han drøftede sagen med konsulent *A. Larsen Ledet*, Grenaa, der henviste ham til at søge bistand ved *hedeselskabets distriktskontor for bygningsvirksomhed* i Aarhus.

Der fulgte nu en del forhandlinger mellem konsulenten, Anders Steffensen og hedeselskabets arkitekter og ingeniører om den stillede opgave, og resultatet blev det projekt, der her er vist enkelte detaljer af.

Håndværkerne er nu lige blevet færdige med staldbygningen indvendig, og fra den gamle gård, der hele sommeren har været spækket med opdræt, er dyrene ført til den nye gård.

Når man fra Gjerrild by kører ud mod den nye gård, og man i forvejen er orienteret om gårdens størrelse, bliver man forbavset

Laden samt østlige del af staldbygningen er rejst — bemærk, at siloerne er ført helt op til tagspærene.

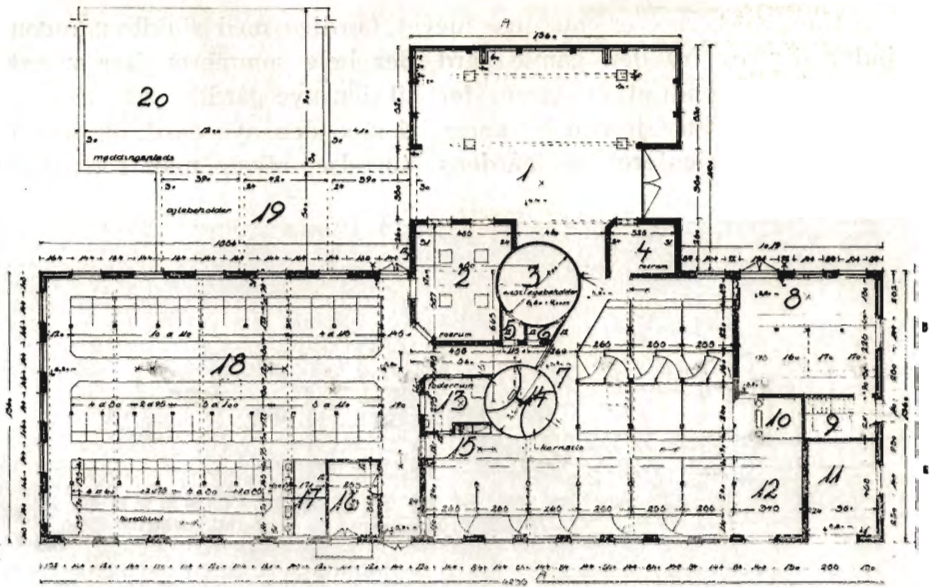
over, at bygningerne i den grad falder ind i landskabet, at man først bliver klar over gårdens størrelse, når man står foran bygningerne.

Stuehuset ligger på det højestliggende terræn, og det er løftet så meget, at der kan blive gode opholdsrum i kælderen. Derved har man opnået, at det ret beskedne stuehus bedre kan hævde sig over for den langt større staldbygning.

I kostalden er der plads til 26 køer og 22 stk. opdræt, og i svine-stalden er der plads til 110 fedesvin. I hestestalden kan der skaffes plads til 4 heste, men den er bygget efter svensk mønster med krybbe og foderbord i gulvhøjde, og kan anvendes til boxe, isoleringsstald eller midlertidig hønsehus (gården har kun 1 hest).

Den egentlige lade er ovenpå staldbygningen. Her er der fast tærskelplads mellem kornsilo og ensilagesilo, og her er kværnen anbragt lige over de i svinestalden placerede grutningskakter. Bygningen vinkelret på staldlængen har en tværkørsel og et alm. ladegulv. I dette ladegulv er der udført ajleafløb, så rummet også kan indrettes til sostier.

Der er disponeret efter, at man overalt skal anvende en transportør, når afgrøderne skal i hus. Dette gælder såvel hø som

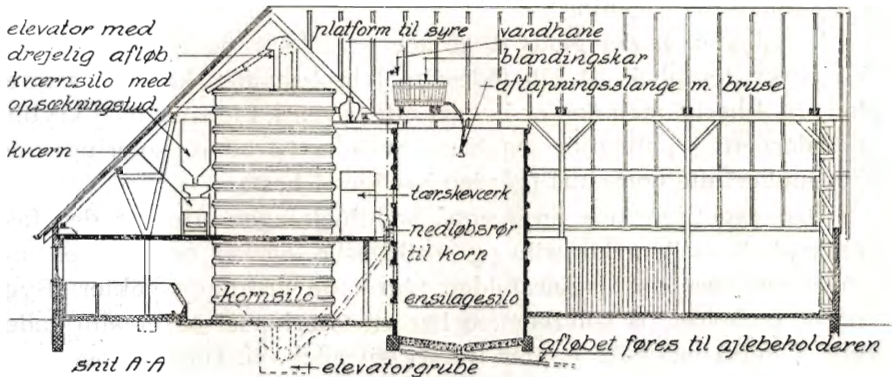

Grundplan.

1. Lade - 2. Roerum - 3. Ensilagesilo - 4. Roerum med vandbasin og vådvasker - 5. Skakt til ensilage - 6. Skakt til avner - 7. Svinestald - 8. Hestestald - 9. Diverse - 10. Bøxe til spædkalve - 11. Traktorgarage og værksted - 12. Kælvebox - 13. Foderrum - 14. Kornsilø - 15. Grutnings-skakter - 16. Mælkerum - 17. Kalveboxe - 18. Kostald - 19. Ajlebeholder - 20. Forsænket møddingsplads.

korn, ensilageafgrøde og roer. Alt høg skal ind gennem den høje lem i vestgavlen. Transportøren afleverer det i hanebåndshøjde, og høet bliver sat fra gavlen og ind i loftrummet.

Laden er beregnet for direkte tærskning fra marken. I ladens

Tværsnit i svinestald og længdesnit i lade. — Bemærk, den støbte etageadskillelse hviler på siloernes udv. muffer. Kornsiløen er brandfri, og den frembyder ingen brandfare.

tværkørsel bliver kornet smidt ned på transportøren, der afleverer det i en automatisk ilægger, og tærskværket presser så halmen hen i den ende af bygningen, værket er vendt imod. Det aftærskede korn løber i et rør ned til en samletragt, der er anbragt i en grube under kornsiloen. Herfra bliver den med en kopelevator løftet godt 9 m til vejrs, og gennem et drejeligt rør kan det ledes i den celle i siloen, man ønsker det. Den del af afgrøden, man ikke ønsker at tærske ved indkørslen, kan enten sættes i ladegulvet eller på loftet ved den østlige gavl.

De udvendige mure er udført som hulmur, med røde teglsten og Lecasten indvendig. Alle lejer i båse, boxe og stier er ligeledes isoleret med Leca-beton. Der er anvendt Lading-vinduer af galv. profiljern med enkelte rammer til kostalden, og dobbelte rammer til svinestalden. Til loftet er der benyttet Bauma-dæk. Kornsiloen og ensilage-siloen er bygget af Soli-elementer. Taget er beklædt med brædder. Ovenpå brædderne ligger der tagpap og lægter med røde vingeteglsten.

Man har aldrig i almindelighed kunnet sige, at en gård udført på en ganske bestemt måde i *alle* tilfælde ville være helt ideel og i enhver henseende svare til de krav, man i dag vil stille til den. I enhver bedrift er der nemlig altid specielle forhold, der skal tages med i overvejelserne, og som kræver en *individuel* løsning.

Derfor bør enhver landmand altid tage en erfaren arkitekt eller ingeniør med på råd, når planerne skal udarbejdes, så planlægningen bliver udført i god tid, og at den bliver gennemført i alle individuelle enkeltheder, forinden selve byggeriet påbegyndes, hvis ikke man skal ærgre sig over forspildte muligheder.

I. R.

LITTERATUR

Ulfborg

af Alfred Kaae, Torsted. Eget forlag.

Den flittige lokalhistoriker Alfred Kaae i Torsted har for nogen tid siden udsendt 1. del af et 225 sider stort, meget smukt illustreret værk i stort format om *Ulfborg* mellem Ringkøbing og Holstebro.

Alfred Kaae har før offentliggjort gode lokalhistoriske arbejder, bl. a. om »Laasby sogn«, men i dette nu foreliggende arbejde har han ydet en indsats, som med sin fylde af dokumenterede kendsgerninger af småt og stort virker så levende, som gik man sammen med fortælleren ind og ud af de gamle slægtsgårde i sognet og kunne høre de døde ting fortælle, se de gamle dokumenters bogstaver blive til liv og dagligt levned.

Lokalhistorie lider meget ofte under, at bearbejderen af stoffet kritikløst tager rub og stub med. Alenlange opremsninger af navne og årstal, dødkedelige omtaler af præster og degne, skiftesamlinger, udstykninger o. lign. gør ofte sognehistorie til dødt stof for en læg læser; men det har Alfred Kaae heldigt undgået i »Ulfborg sogn«. I og for sig er der nok af udskrifter af gamle dokumenter, men udskrifterne er bearbejdet, der er sat hoved og hale på, og stoffet kommenteret, så det er letlæseligt og læseværdigt. Man kan i bogen hente uendelig mange træk frem til belysning af udviklingen, glimt af dagliglivet som det har formet sig, enten det nu er om sandstorme, højvande fra det nære hav ind gennem Feldsted kog, dyrkning af jorden, skæring af hedetørv til brændsel eller digesætning, strid om ejendomsskel og sognegrænser, hoveripligter og soldatertjeneste, eller det blot er småbilleder, der afmaler fattigdom eller velstand i gårdene, forholdet til tyende og naboer o. s. v.

Et interessant afsnit om landgilde og hartkornsskatter er fortalt, så man forstår mere af disse indviklede skatteforhold, end man kan finde frem til det andre steder, fordi Alfred Kaae her belyser det ved hjælp af lokale eksempler. Problemerne omkring sognets udskiftning og første matrikulering er ligeledes fortalt, så det næsten kan bruges som undervisningsmateriale om disse sociale og økonomiske dybtgående begivenheder.

Det forringer heller ikke bogen, at sognets placering med den store afveksling i terrænformer og jordbundsforhold, gør det betydelig mere interessant i sit historiske forløb end så mange andre mere almindelige sogne. Der er store arealer af sognet, der er ødelagt af vandfloder, og andre dele af det er i den historiske tid forvandlet fra skov til »levende sander« — således var omkring år 1800 ca. 1000 tdr. land indsander. I 1683 var kun ca. 800 ha af sognets over 7000 ha dyrket jord, medens der i dag er 2832 ha agerbrugsjord og alene statsskoven har 1476 ha plantage indenfor sognets grænser. Hvad jorden kunne yde fremgår af, at man i 1687 regnede med ca. 4 ha pløjjord til at føde 1 stk. kvæg, i dag regner man med lidt under 1 ha pr. dyr.

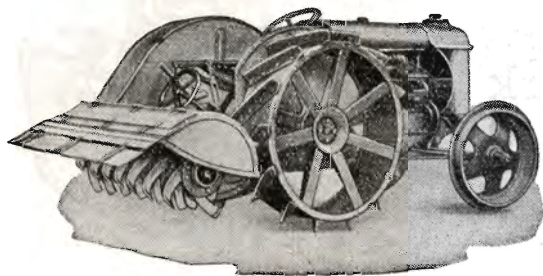
Alfred Kaae kender sit sogn, dets skønheder og dets særpræg, og evner at skildre det i ord, så man får lyst til påny at strejfe igennem dets udkanter, følgende de gamle veje og stier og finde de mange steder, som han skildrer med så nænsom hånd.

Bogen om »Ulfborg sogn« er lykkedes fuldt ud. De mange smukke pennetegninger fra egnen gør det til en yderligere glæde at blade i den.

has.

Den danske jordfræser

leveres i 3 størrelser:

Traktorfræseren

til kultivering af mose- og engarealer eller til arbejde i større plantager og i det almindelige landbrug, hvor man ønsker en intensiv behandling af jorden, samt

D. P. 60 og D. P. 50

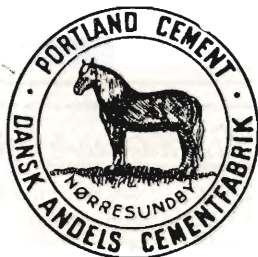
tohjulede gartnerfræsere, som kan ommonteres til traktorer og anvendes i forbindelse med andre redskaber som plov, kultivator m. m.

Aktieselskabet

CHR. ANDERSENS MASKINFABRIK

Holbæk - Telf 52 . 752 . 1239 - Telegram-adresse: Acam

Dansk Andels Cementfabrik Nørresundby

Prima
Portland
Cement

„RECORD“

HURTIGHÆRDENDE
PORTLAND CEMENT
DANSK ANDELS CEMENTFABRIK
NØRRESUNDBY

Special-
cement
„Record“

Nordjydsk Andels- Fjerkræslagteri

RANDERS - Telf. 5053

*Producenternes
eget slagteri*

Intet solidarisk ansvar
Se efter vor notering i
dagbladene hver mandag

SPAREKASSEN

FOR

SVENDBORG OG OMEGN

PALUDANS PLANTESKOLE

- - - KLARSKOV - - -
130 tdr. land

*Skovplanter, hæk- og
hegnplanter, allétræer*

Forlang prisliste

TELEFON KLARSKOV NR. 9

AKTIESELSKABET

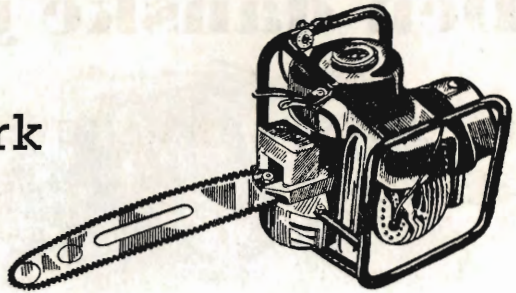
NORDISK BRANDFORSIKRING

ALLE ARTER FORSIKRINGER

GRØNNINGEN 25 - KØBENHAVN

I skov som på savværk

— er JO-BU saven den ide-
elle kædesav til fældning og
afkortning af alle hårdheder.

Enhver køber af JO-BU saven får for-
inden en grundig instruktion i betje-
ning og vedligeholdelse af saven. Den
er godkendt af skovbrugets redskabs-
udvalg — og vi yder 1 års garanti.

JO-BU saven er forsynet med $5\frac{1}{2}$ hk
benzinmotor og vejer 17 kg. Maximal
skærelængde 112 cm. Skriv eller ring
og aftal tid for en faglig demonstra-
tion.

Akts. NORDISK VENDITOR

TORDENSKJOLDGADE 14 . KØBENHAVN K . TLF. BYEN 9825

Den Sjællandske Bondestands Sparekasse

A. Philipsen & Co.

Sct. Mathiasgade 58 . Viborg
Elektriske anlæg
Vandværksanlæg
Telefon 173 og 174

SIN

Livsforsikring
Livrenteforsikring
Ulykkesforsikring
Ansvarsforsikring
Hospitalforsikring
Grundejerforsikring
Automobilforsikring

tegner man

NORDISK

Livsforsikrings-A/S af 1897

Ulykkesforsikrings-A/S af 1898

Hovedkontor:

St. Kongensgade 128 - Grønningen 17, København K. - Telefon 2860

Indhent tilbud

Skovarbejderskolen

afholder i kursusårsønen 1952-53
seks kursus.

Kursus nr.

- 1) 11. septbr. til 9. oktbr. 1952
- 2) 16. oktbr. til 13. novbr. 1952
- 3) 20. novbr. til 18. decbr. 1952
- 4) 5. januar til 29. januar 1953
- 5) 2. februar til 27. februar 1953
- 6) 3. marts til 28. marts 1953

Det tilrådes folk fra udprægede
nåletræsdistrikter at søge ophold
på kursus nr. 4, der vil blive af-
holdt i januar måned 1953, og som
vil blive lagt til rette med særlig
henblik på arbejdet i disse skove.
Ansøgning om optagelse på kursus
indsendes til skovarbejderskolen,
Kagerup St. Ansgningsskemaer
og skoleplan fås ved henvendelse
hertil.

SKOVFRØKONTORET

SPRIT

til teknisk Anvendelse.

Moderne anskuelsesundervisning

Hvorledes vendelboerne har taget læplantningen op

Af H. Wolsing.

Hvor Tiendebækken fra de lave arealer mellem Thise og V. Hjerimitslev baner sig vej i nordvestlig retning ud mod Vesterhavet med udløb ved Nybæk syd for Løkken, strækker sig milevidt flade arealer. Med den højereliggende jord på begge sider danner disse arealer en kæmpemæssig vindsluse, hvor vestenvinden uhindret kan stryge ind, og dens fremfærd har præget disse områder. Ved gravning derude er man i forskellige dybder stødt på fin Tørvejord og Kærjord, men overalt har tidligere Tidens sandflugt øvet sit værk, og tørvejorden er sine steder dækket af metertykke sandlag, medens der andre steder kun er 40—45 centimeter ned til tørvejorden.

Ovenpå sandet har der efterhånden gennem kultivering dannet sig et tyndt lag madjord, men truslen fra vest er stadig til stede, og når stormene sætter ind, kan lodsejerne med god grund frygte nye ødelæggelser. Området er utvivlsomt det mest udsatte i Vendsyssel, og adskillige lodsejere har derfor også forlængst taget fat på læplantning. I de senere år, efter at der er dannet et plantningslaug for Vrensted sogn, er der kommet yderligere fart i arbejdet.

Disse plantningslaug oprettes i samarbejde med hedeselskabet, der står bi med råd og dåd gennem Det flyvende Korps, der iøvrigt fra februar i år har fået navneforandring til hedeselskabets læplantningsarbejder.

Plantningslauget i Vrensted arbejder fortræffeligt, og for at skabe øget interesse for arbejdet fik formanden, gdr. *Marius Mathiasen*, Vrensted, for nogen tid siden den ide i samarbejde med træplantningsudvalget for Hjørring amt at arrangere en slags »havevandring«, og den fandt sted først i september under god tilslutning.

Plantningsmødet, der var det første af sin art i Vendsyssel, fik et meget vellykket forløb, og der er ikke tvivl om, at den gode ide vil blive videreført til opmuntring for plantningens pionerer og til oplysning og vejledning for de mange lodsejere, som rundt om endnu ikke er kommet med ind i plantningsarbejdet.

I mødet deltog en lang række lokale interesserede lodsejere, og fra hedeselskabet arbejdsleder Gyldenløve og inspektør Westh, Hjørring, fra træplantningsudvalget formanden, Jens Libak Hansen, Taars, havebrugskonsulent Frode Olesen, Hjørring, og skovrider Larsen, Tolne, ligesom klitvæsenet var repræsenteret ved klitplantør Plesner, Blokhus.

Man samledes ved Vrensted forsamlingshus, hvor plantnings-

laugets formand, Marius Mathiasen, bød velkommen og kort redegjorde for programmet. Det er ikke, sagde han, tanken at vise resultater, dertil er vi ikke nået langt nok endnu, men turen skal betragtes som en vejledning og en anskuelsesundervisning i, hvad der kan opnås ved læplantning.

I en snes biler kørte selskabet derefter i det prægtige sensommervej ud på en tur ad snørklede og hullede markveje til plantninger og læhegn.

Der standsedes først op på nogle arealer tilhørende en af plantningens pionerer i sognet, gdr. *Marius Kristiansen*, Vrensted. På arealet er der plantet læhegn af sitkagran. Hegnene er en snes år gamle og står som et skærmende bælte om markerne, tætte og ensartede yder de et fortræffeligt læ ikke blot mod vinden, men også mod sandflugten, således at de indhegnede marker er i god kultur og særdeles yderige.

Skovrider *Larsen*, der ledede rundturen, gav en række oplysninger om læplantningens behandling og vedligeholdelse og gjorde herunder opmærksom på, at en udtynding i hegnene skal foregå under opvæksten, når træerne har nået hinanden, men at man dog skal være varsom med for stærk udtynding i vestlæ. I øst- og vestgående retning skulle det være nok med een række sitkagran.

Marius Kristiansen har imidlertid ikke alene haft markernes afgrøder i tankerne, da han i sin tid plantede. I de mange folde og indhegninger på det vidtstrakte areal går ungkreaturerne fra tidligt forår til hen på efteråret, og opholdet derude kan under storm og sandflugt nok blive noget af en prøvelse for dyrene. Som en af deltagerne senere udtrykte sig, måtte det være med en dårlig samvittighed, ejeren gik i sin lune seng om aftenen, når han vidste, at hans ungkreaturer fristede en mere end kølig tilværelse uden mulighed for at finde læ for storm og vind. Den samme tanke har Kristiansen haft. I en græsningsfold ude på det flade terræn har han plantet hele folden rundt, og efterhånden er plantningen vokset op, så der er gode læbetingelser for dyrene, uanset hvilken vej vind og regn kommer fra.

Men først og sidst er der skabt en effektiv dæmpning mod sandflugten, og hvad Kristiansen har plantet, er blevet til gavn ikke blot for ham selv, men også for de lodsejere, der har jorder liggende i vindretningen.

På den videre tur viste skovrider *Larsen* en nyplantning hos *Marinus Mathiasen*. Den er to år gammel og anlagt efter alle kunstens regler. Midt i læbæltet er plantet en række hurtigtvoksende fyr, der giver gode voksevilkår for to rækker sitkagran, der er plantet på hver side af fyrren, og udenfor sitkarækkerne er der plantet lancetbladet pil, der har vist sig at være mest velegnet og tillige meget

hurtigvoksende. Uden disse hjælpetræer vil sitkagranen i opvæksten blive pisket i stykker af vind og sandflugt.

Det er imidlertid, fremhævede skovrideren, ikke nok at plante og så iøvrigt lade hegnet passe sig selv. Der skal en effektiv renholdelse

Det smukke og tætte læhegn hos gdr. Marius Kristiansen, Vrensted, bestående af 20-årige sitkagran. I baggrunden 40-årige hvid- og rødgran.

til, og ikke mindst vil pilen hurtigt kunne skabe læ, hvis jorden omkring den holdes ren og løs.

Rækkerne står i en meters afstand, og det skulle jo synes at være et stort areal at afgive, men ikke desto mindre er Mathiasen overbevist om, at det kan betale sig. Det pågældende areal, der skal nyde godt af læhegnet, er på 15 tdr. land, og til hegn er der benyttet ca. 1 td. land. Men når læhegnet vokser til, skulle det skabe betingelser for en markafgrøde, der fuldt ud dækker tabet af driften af det areal, hegnet står på.

I den yderste og vestligste del af Mathiasens jorder, hvor der tidligere har været tørveskær, har sandflugten efterhånden fyldt tørvegravene op, og herfra fik han, såsnart vinden rejste sig, et vældigt pust af sand ind over de dyrkede marker, men allerede i 1939 be-

gyndte han at plante herude, og i årenes løb har der rejst sig en hel lille plantage på arealet, som han tidligere på grund af dets øde udseende kaldte Sibirien. Med fremmed hjælp har han gravet plantehul ved plantehul, medens han selv har plantet hvert eneste træ. Der står nu i hundredvis af gran og fyr, og ind imellem går brede bælder af vildrose — i øjeblikket fyldt med farvestrålende hyben — skabende et tæt underlæ. I 1945 fortsatte han plantningsarbejdet i østlig retning på gamle tørveskær, og efterhånden er der dannet et herligt fristed for vildtet, der er dæmmet op for sandflugten, skabt læ for de tilgrænsende marker, og tørvegravningsarealerne er blevet udnyttet.

Det er således et vigtigt og meget påskønnelsesværdigt arbejde, der på disse udsatte arealer øves af plantningslaugets medlemmer. Og den omstændighed, at der faktisk er begyndt i den forkerte ende af området helt inde mod Vrensted by, er ikke et fejlgreb, men skyldes kun, at pionerernes jorder ligger nærmest byen. Ingen på egnen er imidlertid blind for, at skal der skabes en effektiv læplantning, skal *alle* med, helt ud til klitranden i vest. På en dag som denne med stille vejr og strålende solskin så landskabet i sin vidtstrakte storladenhed dejligt ud, men selv om deltagerne nød turen, var ingen i tvivl om, hvordan det kan tage sig ud, når en brølende nordveststorm stryger ind fra havet og tager til sig af de uanede mængder sand i de høje klitter langs kysten og fører det med ind over land. Der er nok til at begrave hele sognet under metertykke lag — og det er det, plantningslauget vil gøre et fremstød for at hindre.

Ligesom disse pionerer har skærmet om marker og jorder, således er der også mange steder skabt læ omkring huse og gårde. Selv helt herude mod vest kan der skabes smukke og lune haver om ejendommene, og deltagerne fik et bevis herpå ved et afsluttende besøg i Kr. Rykind Eriksens smukke, hyggelige og velplejede have, der ligger som en oase få kilometer fra Vesterhavet.

Her talte konsulent *Frode Olesen* om betydningen af at plante ved bygningerne. Det møder i modsætning til læplantning i markerne næsten aldrig modvilje, fordi det indgår i folks bevidsthed, at huse og træer hører sammen. Spørgsmålet er altså ikke, om man skal plante ved gårdene, men *hvordan*. Det er klog politik at ofre den fornødne jord til læplantning. En læplantning skal ligge sådan, at den virkelig skaber læ og ikke kun skygge. Det er vigtigt i de vestlige egne, at der yderst mod vest plantes nåletræer, og først derefter hårdføre løvtræer. Den østskrånende linje i beplantningerne kan ikke undgås heroppe i Vendsyssel, men jo bredere læbæltet mod vest er, des smukkere og rankere kan den egentlige haves vækster blive.

I den smukke have benyttede *Jens Libak Hansen* lejligheden til

overfor Rykind Eriksen på træplantningsudvalgets vegne at takke for den økonomiske støtte, udvalget har fået fra Landøkonomisk Selskab. Plantningsmødet i Vrensted har vist, at det kan gavne en egn, at der bliver plantet; og den gode tilslutning til rundturen har givet udvalget mod til at videreføre dette oplysningsarbejde.

Selskabet samledes derefter i forsamlingshuset, hvor der efter et fælles kaffebord blev holdt generalforsamling i plantningslauget.

Formanden *Marius Mathiasen* oplæste regnskabet, der balancerede med 9787 kr. Der var til indkøb af planter anvendt 6689 kr.

Det arbejde, der hidtil er udført af hedeselskabets læplantningsarbejder, er det første større her på egnen, hvor der i forvejen kun fandtes få og små plantager, og begyndelsen er slet ikke så ringe, udtalte formanden. Hvis de hidtil udplantede læplanter med almindelig afstand blev plantet i en række langs hovedvej 11, vilde den nå fra Løkken til Tønder. Plantningerne har svaret til forventningerne, men det betyder ikke, at der nu ikke er brug for flere læplantninger på egnen. Der findes store arealer fra Vrensted til havet, som ikke egner sig til andet end beplantning, og kan der skabes lydørhed herfor, vil det åbne og forblæste landskab hurtigt kunne forskønnes. For mange ejendomme ville det direkte være en stor fordel, om plantningsarbejder kunne komme i gang. Det er et kultiveringsarbejde i dobbelt forstand, idet det ikke blot betyder bedre betingelser for afgrøderne, men også betyder en forskønnelse af egnen.

Formanden uddelte derefter to præmier skænket af træplantningsudvalget til Peter Andersen, Aasendrup mark, og Aage Jensen, Søengene, for de bedst plejede plantninger.

Efter generalforsamlingen gav skovrider *Larsen* et resumé af det, man havde set på rundturen. Der var set beviser på, hvilke virkninger vestenvinden havde på dette udsatte område, men plantningerne havde også vist, at det kan lade sig gøre at skabe læ på de forblæste marker, og jo flere læhegn, der skabes, des bedre vil det blive for den enkelte lodsejer. Mest effektivt ville det være, om man lige indenfor klitrækken mod vest kunne få anlagt et bredt læbælte, og så efterhånden længere ind i landet skabe et net af læhegn, der kan støtte hinanden og efterhånden frembringe et klima, som man fandt det i den lune have hos Rykind Eriksen. Der ofres meget på grundforbedringer i landbruget, og her på egnen vil det kun være rimeligt, udtalte skovrideren, også at betragte læplantning som en vigtig og fornøden grundforbedring. Men det kræver en alvorlig indsats fra lodsejernes side. Gennemføres et plantningsarbejde ikke effektivt og rationelt, mister det sin betydning. Renholdelse af læhegnene er en livsbetingelse; skal de vokse frem hurtigt, skal de plejes og passes. Sker det ikke, får man ingen gavn af dem. Landmanden

i dag har ikke overskud af arbejdskraft, og derfor er en praktisk gennemførelse af læplantningsarbejdet ikke så ligetil, men det er et arbejde, der må gøres. Mekaniseringen betyder en lettelse, selv om vi endnu ikke har fundet frem til redskaber, der helt svarer til formålet. Når vi dette mål, er det en opgave at skaffe midler til anskaffelse af brugbare redskaber, og den må ligge hos de organisationer, der repræsenterer lodsejerne.

Skovrideren gav sluttelig en række oplysninger om plantevalg og der fulgte derefter en forhandling.

Sluttelig gav *Libak Hansen* udtryk for sin glæde over det vellykkede plantningsmøde og bebudede, at man ville søge sådanne møder praktiseret andre steder for at skabe øget interesse for plantningssagen, der mere end noget andet kan medvirke til at forskønne det vendsysselske landskab.

I få ord — ★

★ ★

En storstilet gave til læplantningen i Thy

I Førby i Hundborg sogn i Thy er der blevet dannet et læplantningslaug under hedeselskabet, således som lignende er dannet mange andre steder i de senere år. Her er der dog det særlige forhold, at en enkelt mand, dyrlæge *L. N. Toft*, Dragsbæk pr. Thisted, for at få sagen fremmet og gennemført så ideelt og omfattende som muligt har tilbudt at afholde alle de udgifter, der ellers skulle påhvile de enkelte lodsejere, nemlig ca. 10 % af arbejdsomkostningerne og 50 % af plantepriisen.

Lauget stifteden den 7. oktober ved et møde i Faddersbøl, hvor hedeselskabets skovrider *C. F. Jensen*, Hurup, hedeselskabets repræsentant for Thisted amt, landinspektør *Smed Søndergaard*, Thisted, og inspektør *Jensen*, hedeselskabet, Holstebro, var til stede og talte om læplantning og betingelserne for oprettelsen af et plantningslaug. Alle de tilstedeværende lodsejere gav — forståeligt nok — tilslutning til oprettelsen af laug et på disse helt enestående betingelser.

At en enkelt mand påtager sig så betydelige økonomiske forpligtelser af interesse for læplantningssagen har der næppe heller været eksempel på før.

*

Efter den vellykkede dan-orcadian kongres på Orkneyøerne har en grundforbedrings- og tørvefilm, som hedeselskabet stillede til rådighed, samt læplantningsfilmen været på vandring også på Shetlandsøerne. De er forevist for skolebørnene om dagen, og om aftenen er de vist for landsbyernes voksne beboere og samtidig har også landbrugsorganisationerne udnyttet dem. Der har været så megen interesse for de to film, at forevisningerne vil blive fortsat lige til jul.

*

Grønne områder ved Herning

Igennem en længere årrække har Herning by ved jordkøb i byens udkanter forberedt anlæggelse af såkaldte »grønne« områder omkring byen. Arbejdet er allerede nu så langt fremme, at byen ejer jorder hele vejen rundt, og tilplantningen er begyndt. I dette efterår tages fat på at tilplante

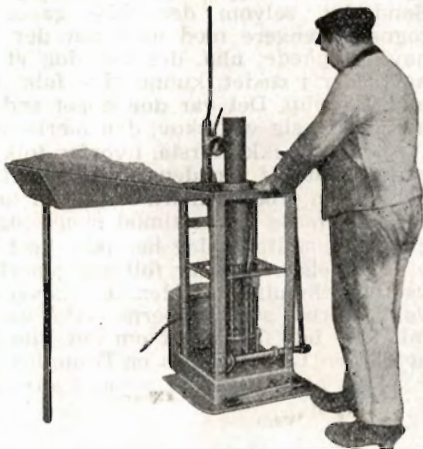
5 ha af ialt 11 ha i den vestlige udkant. Det er hensigten, at der skal anlægges stier og veje hele byen rundt, omtrent som det bl. a. er gennemført i Esbjerg bys grønne områder, og også omkring Herning vil der blive lagt vægt på at skabe læ.

*

Drænrør af cement

A/S Pedershaab Maskinfabrik har sat en fabrikation af en drænrørsmaskine i gang, som har vakt betydelig interesse. Adskillige cementstøberier har bestilt maskinen, som i al sin enkelthed ses gengivet her.

Herhjemme vil der sikkert gå nogen tid, inden man kan udtale sig om produktet, idet der bl. a. ikke findes nogen anerkendt norm for drænrør af cement, og inden en sådan opnåes, vil der jo gå ret lang tid. I Sverige har Kungl. Landbruksstyrelsen købt 2 maskiner og indledt en forsøgsmæssig produktion, idet drænrør af ler i Sverige er uforholdsmæssig dyre og kun fremstilles i visse egne af landet, således at cementrørene muligvis kan afhjælpe et savn.

*

Starup og omegns mergelselskab har af de midler, der var til rådighed efter afslutningen af selskabs virksomhed, skænket »Kongenshus, mindepark for hedens opdyrkere« 200 kr.

*

Landbrugsarealet gik 12.300 ha tilbage

Den 12. juli foretoges en almindelig landbrugstælling. Det fremgik bl. a. heraf, at antallet af medhjælpere i landbruget i det sidste år er gået tilbage med ca. 13 000, fordelt ligeligt på mænd og kvinder. Siden 1939 er antallet af medhjælpere i landbruget gået tilbage med ialt 105 000 eller ca. 34 %.

Fra 1951 til 1952 er tilbagegangen i benyttet landbrugsareal 12 300 ha og siden 1939 er tilbagegangen ialt 123 400 ha. Det af landbruget benyttede areal udgjorde i 1933 3 250 400 ha og i 1952 3 127 000 ha.

Af tællingen fremgår det iøvrigt, at 15 % af landsbrugsejendomme havde traktor, men 29 % fik lejlighedsvis arbejde udført ved lejet traktor.

32 % af ejendommene havde siloer, og alene i 1951—52 var der opført 11 200 siloer.

*

Et indlæg om stednavne

I Hedeselskabets Tidsskrift læser jeg, at Holden Pedersen og hustru, Hoven, er hædrede med sølvbæger, en udmærkelse, som sikkert er dem velundt af de, som kender deres trofaste virke. Men efter navnene står der dette fjollede fantasinavn »Torsbæk«. Hvorlænge skal vi dog trækkes med dette spøgelse, som ingen steder har hjemme? For en del år siden havde vi en sognerådsformand, som vel efter tilskyndelse fra andre følte sig forpligtet til at give beboerne på denne egn et bedre navn for deres bolav end det fra Arilds tid brugte Rødemose. Det var for simpelt og grimt, og selv om det stod på generalstabskortet, så skulle det udslettes og afløses af et pænere som man kunne være bekendt. Efter forslag af sognerådsformanden, der havde fremsendt en lang liste af mange mer eller mindre gode navne, blev Torsbæk valgt, skønt det er helt meningsløs til formålet. Det er nemlig navn på en lille bæk, som vel tildels afvander dette område, men først får navnet helt udenfor det areal, som det skal være navn for. Det er jo noget tosset.

Hvorfor Rødemose er lagt for had, har jeg aldrig kunnet forstå, Hvide-mose har jeg aldrig hørt folk tage forargelse af, og rødt og hvidt plejer jo ellers at stå godt sammen. Af hvad grund Rødemose så virker på somme, som den røde farve på en tyr har jeg aldrig kunnet få i mit hoved.

Der var en tid, hvor der var et helt raseri for at få »grimme« navne ombyttet med »kønne«, f. eks. *Ilderhede* skulle også have et pænere navn, og da det lå i sydsiden af Følding sogn, så kunne det jo passende kaldes Sønderby, selvom der ikke gaves et tilsvarende Nord- eller Nørreby i sognet. Længere mod nord var der fra gammel tid en hedestrækning ved navn *Raghede*, uha, det var dog et forfærdeligt navn, det skulle have et navn, der i stedet kunne give folk indtryk af noget frodigt, og så valgte man *Skovby*. Det var dog noget andet end »æ raag Hie«, skønt egnen ikke udmærker sig ved skov, den nærmeste er vel Egeris plantage.

Jeg kan ikke forstå, hvorfor folk er så ked af et navn, der fortæller om egnens natur i fortiden, selv om det nu er forandret, som om bonden, der går på sin frodige mark ikke kan tale af mindes om, at i fortiden var der hede og mose. Tværtimod synes jeg, forandringen kunne fylde ham med glæde og stolthed. Jeg har ikke hørt, at beboerne i de nordsjællandske byer med endelsen rødt har følt sig genert af, at det ikke længere passer, da det vel er århundreder siden, at skoven blev ryddet — det eneste tilfælde er vel Luserød, som beboerne ikke var glade for, da det i folks bevidsthed mindede lidt for meget om det lille dyr, som digteren synger om: »En Lus er dog en Lus, selv paa en Dronnings Haar.«

Nej, hold de gamle navne i ære, de har noget at fortælle.

Th. Kr. Hansen, Hoven.

*

I Illinois i U. S. A. graves der betydelige mængder af kul, omtrent som vi i Jylland henter brunkul op fra kun ringe dybde under jordoverfladen. Følgen er da også, at der i Illinois henligger betydelige arealer med sanddynger og udgravninger, ganske som vi kender det i de tørste danske brunkulslejer. I 1945—46 drejede det sig om ca. 25 000 ha, og man bestræber sig nu for at få disse arealer tilplantet. Lige som herhjemme er arealerne næsten sterile, og det går kun langsomt fremad. Forsøgene er beskrevet i en udførlig beretning udsendt af Illinois universitet.

*

I anledning af *Skogsforskningsinstituttets* 50-års jubilæum i Stockholm den 24. september skænkede Svenska Cellulosaforeningen og Svenska Træmasseforeningen instituttet henholdsvis 500 000 kr. og 300 000 kr.

Ved festen overrakte kongen personlig Kommandørtegnet af Nordstjerneordenen til forstanderen for Hørsholm Arboretet Dr. *Syrach Larsen*.

*

Småland har i år haft de dårligste tørveproduktionsforhold, som denne Sveriges bedste tørveegn nogen sinde har oplevet. Regnen har medført, at kun ca. halvdelen af den beregnede produktion er bjerget, og kun en fjerdedel kan betegnes som 1. kl.

*

I Alfred Kaaes andet sted omtalte fortræffelige bog om »Ulfborg sogn« redegør forfatteren også for sognets flora og fauna. I sin omtale af hedens planteverden nævner han den gule kurveblomst *Arnika*, som botanikerne ikke har noget ordentligt dansk navn til. »Hvorfor«, siger han, »bruger man ikke de jyske hedebønders navn til blomsten. Den hedder *Kok'hoveder* eller *Kok'ywn* på godt jysk.«

*

I Norge regner man med, at 30 % af landets 214 000 landbrug har adgang til tørvemoser, og at disse 30 % er mer eller mindre afhængig af disse for at skaffe sig brændsel. Den normale tørveproduktion i Norge anlås til ca. 1,5 mill. m³. I 1943 var den helt oppe på ca. 2,1 mill. m³, men i 1951 var den faldet til ca. 1,1 mill. m³. I 1952 yder den norske stat 8 kr. i tilskud pr. m³ produceret maskintørvt, når de produceres til salg og anvendes til husopvarmning.

*

Fyres De med **TØRV?**

Der findes RIBE-
ovne til
ethvert formål

Brændekaminer,
tørveovne, brænde-
komfurer etc.

— tal med en RIBE-
forhandler — eller
skriv efter brochure.

A/s **RIBE JERNSTØBERI**

Telefon Ribe 261

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontortid: 9—15
Telefon 1500 (5 linier)

Kontor i Karup

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon 1400 (3 lin.)

Sct. Mathiasgade 68
Kontortid: Kl. 9—15

Børnelammelses- og ulykkesforsikring

Den gensidige
Landbo-Sygeforening
Vesterbrogade 15
København V.
Telef. 6659 - 5974

Alt i cementvarer,

rør i alle gængse størrelser efter ingeniørf. normer.

Tjæreborg cementsløberi.

Hurtig levering.

Telefon 21.

Reel betjening.

Landbrugslotteriet

udlodder årligt
kr. 5.485.620

Største gevinst
2 gange årligt
kr. 80.000

Røde DRÆNRØR

fra 2"-12" haves
altid på lager
Forlang tilbud

»Sofienlund«

Teglværk
Telefon 10 Ulstrup

AKTIESELSKABET

SKARREHAGE MOLERVÆRK

FRÆSNING

af eng og mose udføres med Diesel-traktorer
til konkurrencedygtige priser.

Johs. Kirk, Svejstrup pr. Bjerregrav — Telefon Raasted 107

NB. Mangeårig fræserfører ved hedeselskabet, hvortra fineste
anbefaling foreligger.

Traktorer - Landbrugsredskaber
Landbrugsvogne - Automobile
Reserve dele - Tilbehør
Traktor-,
Automobil-, og Maskinværksted

A. Philipsen Akts.

Tlf. 532

Vesterbrogade 7—9, Viborg

Tlf. 1064

ANVEND TØRVESTRØELSE VED DRÆNING . . .

På jorder med flintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag tørvestrøelse (»hundekød«) omkring stødfugerne.

Spørg hedeselskabet

A/s Fiskbæk Briketfabrik

Herborg 12

Brostrøms

Planteskole

VIBORG
ved C. Nielsen
Telefon 42

leverer alle planter for
HAVE, MARK og SKOV
Hårdføre og veldrevne arter
for ethvert formål

Brug **RANDERS**
REB

Hulkjærhus Planteskole

RØDKJÆRSBRO
Telefon Ans 25

Planter til skove,
læhegn og haver

FRØKONTORET

(for undersøgt markfrø)
— Grundlagt 1887 —

KOLDING
Telefon 43

Alle arter jordbrugskalk -

SKANDINAVISK KALK & KRIDT 1/3

Hasseris - Aalborg telefon 9253 - Alba 10650
Værket telefon Sdr. Tranders 110

Katalog sendes
gratis paa
Forlangende

Røde
drænrør
2" — 12"

● Fredenshøj Teglværk
Aabenraa . Telefon 2127

Prima betonrør efter dansk
ingeniørforenings normer

Mrk. Δ i alle gangbare dimen-
sioner fra 10—60 cm såvel med
som uden muffe

A/S Skive Markfrøkontor
Grundlagt 1896
Telefon 94 Skive
FRØAVL . FRØHANDEL

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62
og fiskerihavnen

Sophus Berendsen A/S

V. Farimagsgade 41 . København V.
Store Torv 10 . Aarhus

ALT I ENTREPRENORMATERIEL

Leverandør til hedeselskabet

Rødkjærsbro Cementvarefabrik
ved I. T. Birck Telef. Rødkjærsbro 14

FØRER KUN Δ MÆRKEDE VARER
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
Forlang tilbud

Trifoliums Frø

giver stor Høst.

Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. A.

TELEFON SKIVE 1030

Alle størrelser i drænrør leveres

TELEFON VIBORG 1330

Nivaagaard Teglværk

Nivaa telefon nr. 9

DRÆNRØR . MURSTEN . TAGSTEN

Røde — 2" — 12" — Drænrør

Forlang tilbud

Akts. Frederiksholms Tegl- & Kalkværker
Islands Brygge 22 — København S. — Central 282

Kjellerup Betonvarefabrik

ved I. T. Birk . Telefon 45 Kjellerup
Efter kl. 17: Rødkjærsgade 14

FØRER KUN Δ MÆRKEDE VARER
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
FORLANG TILBUD

Tårnsilosten
Drænrør
Baumadæk
Tagsten
Mursten

KÄHLERS Teglværk
Korsør

Teglværkernes
SALGSKONTOR

ESBJERG
Telefon 265 . 546

Drænrør

2" — 15"
Mursten - Tagsten

Randers

MØRTELVÆRK OG
BETONRØRSFABRIK

v| Marius Ødum
Kristrup pr. Randers
Tlf. 400 Randers fri not.

Kun Δ mærkede varer føres
Største lager
Bedste kvaliteter
Forlang tilbud

Midtjydske Betonvarefabrikker

Fabrik & lager — Telf. Herning 476
Herning og Lind Telf. Lind 45
Lager af Δ mrk. betonvarer

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby . Telf. 1055 (2 lin.)

Alt i betonvarer efter D. S. 400
Renseanlægget • Ringtanken • (Dansk patent nr. 59820)

Røde drænrør

indtil 16" diameter

A/S Hvorslev Teglværk
pr. Ulstrup - Telefon 67 Ulstrup

Krogsgades Cementstøberi

v| J. C. Halvorsen & sønner
Kontor:
Dannebrøgsvej 22, Aarhus
Telefon 019 5020

Ny fabrik i Vejlbj
Tlf. Riiskov 9319

Alt i betonvarer D. S. 400

Aarhus Privatbank

Stiftet 1871

Aarhus: Hovedkontor
København: Nygade 1

Aktiekapital og reserver
andraget ialt ca. kr. 21.400.000,—

RØDE DRÆNRØR

føres altid på lager fra 2" til 8" - Tilbud til tjeneste

A/S GAMMELGAARD TEGLVÆRK

Telefon 187 . Skive

Stenvad

Cementstøberi

Telf. 6 Stenvad

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør føres
Altid leveringsdygtig

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD
Telefon 921

Normrør

med garantimærket Δ
Imprægnering
Brøndrør

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Telf. 111 Bjerringbro

ALLE

Δ MÆRKEDE RØR

Imprægnerede
og uimprægnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

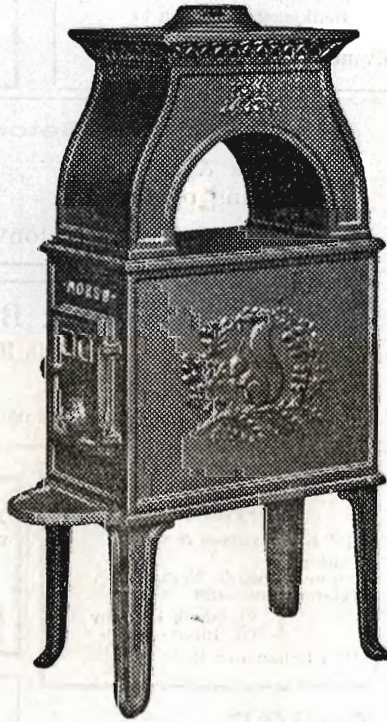
Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor

Telefon 58

Ølgod

Telefon 59

Marsø Støbeegods

AKTIESELSKABET

N.A. Christensen & Co.

KØL HOFLEVERANDØR

NYKØBBING MORS

Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, civilingeniør J. Parbo (formand),
afdelingsleder, skovridder B. Steenstrup og botaniker N. C. Nielsen.

Redaktør: Har. Skodshøj.

Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg